

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันนี้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า เป็นยุคที่มีข่าวสารความรู้และเทคนิควิทยาการใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาย จนทำให้เด็ก ๆ ซึ่งอยู่ในวัยที่จะต้องศึกษาเล่าเรียน เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่อาจที่จะใช้วิธีการศึกษาจากถ้อยคำตามแบบเดิมที่เล่าซ้ำ และไม่เห็นการได้อีกต่อไป ซึ่งในเรื่องนี้โทมัส (Thomas 1974 : 17-18) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า คนในสมัยปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างรีบด่วน ที่จะต้องหาวิธีที่ดีกว่าเดิมในอันที่จะเลือกจัดกระทำ และทำความเข้าใจ ตลอดจนการใช้ข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น" ซึ่งวิธีหนึ่งที่จะเอาชนะข้อจำกัดของการสื่อสารทางถ้อยคำก็คือ การนำรูปภาพมาใช้ในการสื่อสารให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ แทนการใช้ถ้อยคำแบบเดิม

แนวความคิด เกี่ยวกับการนำรูปภาพมาใช้เพื่อ เป็นสื่อการเรียนการสอน นั้น เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ดังเช่นกรีน (Green 1974 : 67) ได้กล่าวไว้ว่า "สารที่ส่งออกไปจากรูปภาพ จะมีปริมาณมากกว่าสารที่ส่งออกไปจากถ้อยคำมาก" และกรอปเปอร์ (Groppe 1966 : 55) ได้ให้แนวความคิดที่สอดคล้องกันว่า "รูปภาพเป็นสื่อการสอนที่ทำให้เกิดมโนทัศน์ได้ง่ายกว่าการใช้ถ้อยคำ" นอกจากนี้รูปภาพยังสามารถนำสิ่งที่อยู่ไกลตัว หรือเหตุการณ์ในอดีตมาอ้างห้องเรียนได้ และรูปภาพสามารถใช้เป็นสื่อเพื่อจูงใจให้ผู้เรียน เกิดความสนใจในเรื่องที่เรียนได้ ทั้งนี้เพราะมนุษย์นั้นไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ต่างชอบรูปภาพ (กรมการฝึกหัดครู ๒๕๐๑ : ๓)

เนื่องจากรูปภาพมีคุณค่าต่อการศึกษามากมาย ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงเป็นเหตุให้การเรียนการสอนในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างสูงต่อการใช้รูปภาพเพื่อเป็นสื่อการสอน ซึ่งรูปภาพที่นำมาใช้เป็นสื่อการสอนนั้น โนว์ลตัน (Knowlton 1964 : 2-6) ได้ทำการจำแนกไว้หลายลักษณะดังนี้คือ ภาพเหมือนจริง ภาพการ์ตูน แผนภูมิ แผนที่ แผนภาพ เนื่องจากการที่รูปภาพที่นำมาใช้ในการศึกษามีอยู่ด้วยกันหลายลักษณะนี้เอง การที่จะนำรูปภาพมาใช้ให้มีประสิทธิภาพ สามารถดึงดูด ความสนใจและส่งผลต่อปริมาณการเรียนรู้ได้สูงสุดนั้น ผู้ใช้จำเป็นต้องรู้จัก เลือกภาพเหล่านั้นมาใช้ให้เหมาะสมด้วย ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีผู้ศึกษาวิจัย

ไว้มากมายพอจะสรุปได้ดังนี้

การศึกษาเกี่ยวกับประเภทของภาพที่ใช้เป็นสื่อการศึกษาพบว่า ประเภทของภาพที่จะนำมาใช้เป็นสื่อการสอนในชั้นระดับต้นควรเป็นภาพแบบง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน ได้แก่ ภาพการ์ตูน (สุนันท์ จุฑะศร ๒๕๐๔ : ๔๔-๑๐๑, ฉลอง ทับศรี ๒๕๑๔ : ๖๐-๖๕, French 1952 : 90-95) ส่วนนักเรียนระดับสูงขึ้นไปภาพที่จะนำมาใช้จะต้องเป็นภาพเหมือนจริง รายละเอียดสลับซับซ้อนมากขึ้น ได้แก่ ภาพประเภทภาพถ่าย (พีรบุช ภาสุรภัทร์ ๒๕๑๓ : ๑๐๐-๑๐๕, วุฒิ แตรสังข์ ๒๕๑๔ : ๗๗-๘๒, ประสงค์ นิ้มมา ๒๕๑๗ : ๕๒-๕๔, French 1952 : 90-95, Sloan 1972 : 6018-A)

จากการวิจัยดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ความชอบหรือไม่ชอบภาพประเภทใดของเด็กนั้นขึ้นอยู่กับพัฒนาการของเด็กด้วย กล่าวคือ เด็กอายุน้อยจะชอบการ์ตูน และเมื่อมีพัฒนาการสูงขึ้นคืออายุมากขึ้น เด็กจะชอบภาพที่มีลักษณะเหมือนจริง หรือภาพถ่าย ซึ่งก็สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาทางศิลปะของ วิคเตอร์ โลเวนฟีลด์ (Victor Lowen Feild อ้างถึงใน หวน พินทุพันธ์ ๒๕๐๘ : ๓๖๖-๓๗๕) สรุปได้ดังนี้คือ เด็กอายุระหว่าง ๒-๔ ขวบ จะขีดเขียนอะไรเล่นไปเรื่อย ๆ โดยยังไม่บอกไม่ได้ว่าสิ่งที่เขียนนั้นเป็นอะไร พอโตขึ้นระหว่างอายุ ๔-๗ ขวบ เด็กจะเริ่มรู้จักการเขียนสัญลักษณ์แทนความหมายของสิ่งที่แสดงออก เช่น ถ้าจะเขียนรูปคนก็จะมีเฉพาะส่วนสำคัญที่แสดงว่าเป็นคนเท่านั้น เช่น มีแต่หัว ตัว แขน ขา เท่านั้น เป็นภาพง่าย ๆ ไม่มีรายละเอียดมากนัก ต่อเมื่ออายุระหว่าง ๗-๘ ขวบ เด็กจึงจะเริ่มรู้จักการเขียนภาพที่มีรายละเอียดเพิ่มขึ้น เช่น ถ้าเป็นรูปคนเด็กจะรู้จักวาดภาพคนที่มีเสื้อผ้าหรือเครื่องแต่งตัว และจะเริ่มมีการอยู่ตัวในการเขียนมากขึ้น กล่าวคือ จะสามารถเขียนภาพที่มีลักษณะเหมือนเดิมได้อีกหลาย ๆ ครั้ง เด็กอายุระหว่าง ๘-๑๑ ขวบ เป็นระยะที่เด็กเริ่มรู้จักวาดภาพที่มีลักษณะเหมือนจริง โดยเด็กจะเขียนภาพได้ตามลักษณะที่ตามองเห็น หรือไม่ก็จะเป็นไปตามอารมณ์และความรู้สึกของตน อายุระหว่าง ๑๑-๑๔ ขวบ เป็นระยะที่เด็กจะเริ่มรู้จักการใช้เหตุผลในการเขียนภาพมากขึ้น และจะพยายามเขียนภาพให้ได้ดีสมเหตุสมผล โดยจะเริ่มรู้จักการใช้แสงเงา เส้นหนัก-เบา มีระยะใกล้-ไกล ตามความเป็นจริง นั่นคือเด็กมีพัฒนาการในการเขียนภาพที่เหมือนจริงมากยิ่งขึ้น มีรายละเอียดของภาพสลับซับซ้อน ตามความเป็นจริง

การศึกษาเกี่ยวกับสีของรูปภาพพบว่า ภาพสีหลายสีหรือภาพสีธรรมชาติ เป็นองค์ประกอบภายในตัวหนึ่งมีอิทธิพลต่อความชอบของนักเรียน (สุนันท์ จุฑะศร ๒๕๐๘ : ๔๔-๑๐๑, จันทรเพ็ญ ไทยประมุข ๒๕๑๘ : ๕๗-๕๘, จินตนา ยันตรศาสตร์ ๒๕๒๕ : ๕๗-๕๘, Vollan 1972 : 4455-A) และยังทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าภาพขาว-ดำ อีกด้วย (จันทรเพ็ญ ไทยประมุข ๒๕๑๑ : ๘๖-๘๘, จินตนา ยันตรศาสตร์ ๒๕๑๔ : ๕๗-๕๘, Vollan 1972 : 4435-A, Dwyer 1976 : 49-61)

การศึกษาเกี่ยวกับมุมมองของการถ่ายทำภาพยนตร์เพื่อการศึกษา จากการศึกษาของ บีเวอร์ลี (Beverly 1979 : 58) พบว่า มุมกล้องมีผลต่อการรับรู้ของผู้ชมที่มีต่อเนื้อหาที่น่าสนใจและยิ่งไปกว่านั้น จุน (June 1972 : 3754-A) ยังศึกษาพบว่ามุมกล้องแบบซับเจกทีฟ (Subjective camera angle) ให้ผลการเรียนรู้ด้านความเข้าใจได้ดีกว่ามุมกล้องแบบอ็อบเจกทีฟ (Objective camera angle) ผลการวิจัยของโรแชล (Roshal quoted in Schramm 1972 : 48-49) พบว่า ในการสอนทหารเรือ เข้าใหม่โดยใช้ภาพยนตร์ ที่ถ่ายด้วยเทคนิคมุมกล้องแบบซับเจกทีฟมีผลการเรียนรู้สูงกว่า เรียนจากภาพยนตร์ที่ใช้เทคนิคมุมกล้องแบบอ็อบเจกทีฟ นอกจากนั้นกิบสัน (Gibson quoted in Schramm 1972 : 48-49) ยังได้พบว่าในการสอนนักบินให้มีความเชี่ยวชาญในการยิงได้ อย่างแม่นยำนั้น ถ้าให้ผู้เรียนได้เรียนจากภาพยนตร์ จะได้ผลการเรียนรู้ดีกว่าได้เรียนจากการบรรยายและการสาธิต ทั้งนี้เพราะมุมมองของการถ่ายทำภาพยนตร์ สามารถถ่ายทำจากมุมมองเดียวกับมุมมองที่ผู้เรียนจะได้ปฏิบัติจริง

จากแนวความคิดและผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการจำ จากการใช้ภาพถ่ายที่ใช้เทคนิคมุมกล้องแบบซับเจกทีฟ และแบบอ็อบเจกทีฟ ทั้งนี้ เพื่อจะศึกษาว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการจำ จากการเรียนด้วยภาพถ่ายที่ใช้เทคนิคมุมกล้องต่างกันจะมีความแตกต่างกันหรือไม่ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการผลิตและใช้ภาพถ่าย เพื่อเป็นสื่อการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบผลจากการใช้ภาพถ่ายที่ใช้เทคนิคมุมกล้องแบบซับเจกทีฟและแบบอ็อบเจกทีฟที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการจำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

สมมติฐานของการวิจัย

๑. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนจากภาพถ่ายที่ใช้เทคนิคมุมกล้องแบบซับเจกทีฟ จะดีกว่าของนักเรียนที่เรียนจากภาพถ่ายที่ใช้เทคนิคมุมกล้องแบบอ็อบเจกทีฟ
๒. ความคงทนในการจำของนักเรียนที่เรียนจากภาพถ่ายที่ใช้เทคนิคมุมกล้องแบบซับเจกทีฟ จะดีกว่าของนักเรียนที่เรียนจากภาพถ่ายที่ใช้เทคนิคมุมกล้องแบบอ็อบเจกทีฟ

ขอบเขตของการวิจัย

๑. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนปทุมคงคา เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๒๕ จำนวน ๑๐๐ คน
๒. รูปภาพที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นภาพถ่ายสีธรรมชาติซึ่งถ่ายด้วยฟิล์มสไลด์ โดยใช้เทคนิคมุมกล้อง ๒ แบบ คือ เทคนิคมุมกล้องแบบซับเจกทีฟ และแบบอ็อบเจกทีฟ ซึ่งเป็นรูปภาพที่ใช้สอนวิชาเครื่องปั้นดินเผา เรื่องการขึ้นรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาด้วยวิธีต่าง ๆ ตามหลักสูตร ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑

คำจำกัดความของการวิจัย

๑. เทคนิคมุมกล้องแบบซับเจกทีฟ (Subjective camera angle) หมายถึง มุมของการถ่ายภาพที่ช่วยให้ผู้ชมมีความรู้สึก เหมือนตัวเองเป็นผู้กระทำกิจกรรมภายในภาพนั้น โดยกล้องจะตั้งอยู่ด้านหลังของผู้ทำกิจกรรม
๒. เทคนิคมุมกล้องแบบอ็อบเจกทีฟ (Objective camera angle) หมายถึง มุมของการถ่ายภาพที่ผู้ชมมีความรู้สึก เหมือนตัวเอง เป็นเพียงผู้สังเกตการณ์เท่านั้น โดยกล้องจะตั้งด้านหน้าของวัตถุภายในภาพถ่าย (Oakey 1983 : 206)